

1202; Γρηγορίου;
Κο ν τ ο γ ι α ν ν ά κ η ς 'Ι ω ά ν ν η ς Γ ε ω ρ γ ί ο υ
(Σμύρνη 1817 - Πετρούπολη 1888) 'Η οίκογένειά του καταγόταν
από τὰ Σφαιιά καί εἶχε καταφύγει στή Σμύρνη μετά τήν ἀποτυχία
τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1770 στήν Κρήτη. Κατά τήν ἐπανάσταση τοῦ
1821 κατάφυγε στή Νότια Ρωσία μέ τόν ἀδελφό του, ὅπου ηὔρε
προστασία ἀπό τούς συγγενεῖς του Καλλεργαίους καί τόν πανίσχυρο
Βερναρδάκη. 'Εμπορεύτηκε. Τέλος ἱδρυσε στήν Πετρούπολη τήν
πρώτη ἰδιωτική τράπεζα στή Ρωσία. Εὐργέτης στήν 'Αθήνα διάφόρων
φιλανθρωπικῶν καί πνευματικῶν ἰδρυμάτων, ὅπως τοῦ Δημοτικοῦ
Βρεφοκομείου, τοῦ ~~ἡ κρατικῆς Νοσοκομείας, καποῦτε Διμεσίου~~ Ὁδείου Ἀθηνῶν, τῆς 'Αρχαιολογικῆς 'Εταιρείας
τῆς 'Εταιρείας τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ κλπ κλπ. 'Ονομάσθηκε ἀπό τήν
'Ελληνικήν Κυβέρνηση ἐπίτιμος γενικός πρόξενος στήν Πετρούπολη.
Πατέρας τῆς 'Ελισάβετ Στεφάνου Δραγούμη.

σελ.... ~~εὐρετηρίου τούτου~~ ^{110ε'} ὅτι ὄνομα τῆς θυγατέρας
του

ΙΩΑΝΝΗΣ Γ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΑΚΗΣ

ἐκ Σφακιῶν Κρήτης

Ἐγεννήθη ἐν Σμύρνῃ 1817 - Ἀπέθανεν ἐν Πετροπόλει 1888

Ἡ οἰκογένεια Κοντογιαννάκη ἀπὸ τὴν Ἀράδαιναν τῶν Σφακιῶν Κρήτης κατὰ τὴν ἀγρίαν καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Δασκαλογιάννη (1770) κατέφυγεν εἰς Σμύρνην, ὅπου καὶ ἐγεννήθη ὁ Ἰωάννης.

Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821-30 κατέφυγε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του εἰς Ρωσίαν, ὅπου ὁ περίφημος καὶ ἰσχύων συμπατριώτης του Δημήτριος Βερναρδάκης (1800-1870) ἐπροστάτευσε καὶ ἐμόρφωσεν αὐτόν.

Ὁ Ἰωάννης Κοντογιαννάκης ἡσχολήθη κατόπιν μὲ τὸ ἐμπόριον καὶ κατῴρθωσε νὰ ἰδρύσῃ εἰς Πετροπόλιν τὴν πρώτην ἰδιωτικὴν τράπεζαν ἐν Ρωσίᾳ καὶ τὴν ἀσφαλιστικὴν ἐταιρείαν "Ρωσία".

Ἐνυμφεύθη τὴν Ρωσίδα ἐκ Μόσχας Ναταλίαν Θεοδοσίεβναν Κουπτσίινσκη ⁽¹⁸²⁷⁻¹⁸⁹¹⁾.
Δέν ἐλησμόνησε ποτέ τὴν καταγωγὴν του καὶ δέν ἔπαυσε νὰ εὐεργετῇ τὴν ἐλευθερωμένην Πατρίδα διὰ γενναίων δωρεῶν καὶ χορηγιῶν. Τοιουτοτρόπως ὑπῆρξεν ἐκ τῶν εὐεργετῶν καὶ ἰδρυτῶν τοῦ Δημοτικοῦ Βρεφοκομείου Ἀθηνῶν ^{τῆς Δημοτικῆς Νοσοκομείας,} (ὅπου ὑπάρχει καὶ προσωπογραφία του), καθὼς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, τῆς Ἐταιρείας τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ, τοῦ Ὁδείου Ἀθηνῶν κλπ. ~~τῆς Ἐταιρείας τῶν Φίλων~~

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις εἰς ἀναγνώρισιν τῶν ὑπηρεσιῶν του πρὸς τὴν Πατρίδα ὠνόμασεν αὐτόν ^{ἐπίτιμον} (ἄμισθον) γενικὸν πρόξενον τῆς Ἑλλάδος ἐν Πετροπόλει.

Ἡ μεγαλύτερα τῶν θυγατέρων του, ἡ Ἐλισάβετ (1851-1931), ἐνυμφεύθη τὸν Στέφανον Νικολάου Δραγοῦμην (1842-1923), μετέπειτα Ὑπουργὸν Ἐξωτερικῶν ἐπὶ Χαριλάου Τρικούπη καὶ Πρωθυπουργὸν (1910).

ΑΡΑΔΑΙΝΑ (Γεωγραφία). Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀγίου Ἰωάννου, τοῦ νομοῦ Χανίων. Κάτοικοι 146. Τό χωρίον τοῦτο ἐπέχει τήν θέσιν τῆς ἀρχαίας πόλεως Ἀραδὴν (βλ. λ.), προσφόρου θέσεως εἰς ἐφόδους καί περικυκλώσεις, ὑπῆρξε θέατρον μαχῶν κατὰ τοὺς κρητικούς ἀγῶνας, καί δὴ ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως Δασκαλογιάννη (1770) ὅταν, πυρποληθείσης ὑπὸ τῶν γεννιτσάρων τῆς πόλεως, φονευθέντος τοῦ Βούρβαχη, τοῦ ἐξ Ἀσφένδου ὀπλαρχηγοῦ, μετὰ πολλῶν παλληκαριῶν του, ἔληξεν ὁ ἀγὼν ἐκεῖνος. ¶ Στὸ Ἀράδαινα τὰ φάραγγα οἱ Σφακιανοὶ σταθῆκαν, χίλιοι τρακόσοι τέσσερις βραδ' ἕνα μετρηθῆκαν, δώδεκα μέρες πολεμοῦν οὔλοι μιτσοὶ μεγάλοι, τῇ νύχτᾳ τσ' ἐπατήσασιν ἀπὸ τό Διαλισκάρι, δίδουν τσ' Ἀράδαινα φωτιά, κτυποῦν τὸν " Ἀη Γιάννη..... " Τό 1824 ἐφονεύθη ἐκεῖ ὁ Χατζηγεώργης, ὁ Μουριώτης, προστατεύων τοὺς εἰς Σαμαριὰν καταφυγόντας. Τὸν Αὐγουστον τοῦ 1867 ἠνδραγάθησεν ἐκεῖ ὁ Κριάρης· τό αὐτό ἔτος ἐπίσης καί οἱ ὑπὸ τοὺς Σμολένσκην καί Νικολαΐδην ἐθελονταὶ μετὰ Κρητῶν κατὰ τοῦ Ὁμέρ πασσᾶ, ὑποχωρήσαντες ἐν τέλει εἰς Σαμαριὰν Σ. Ε. Α.

ΑΡΑΔΗΝ (Ἀρχαία Παραλιακὴ Γεωγραφία) Πόλις τῆς ἀρχαίας Κρήτης εἰς τὴν νοτιὰν ἀκτὴν (Στ. Βυζάντιος) ἀναφερομένη εἰς τὴν πρὸς τὸν Εὐμένη τῆς Περγάμου συνθήκην τῶν τριάκοντα κρητικῶν πόλεων, αὐτόνομος καί διάφορος τῆς Ἀνωπόλεως, πρὸς τὴν ὁποίαν ἐσφαλμένως ὁ Βυζάντιος τὴν ταυτίζει. Τὴν θέσιν ἐπέχει σήμερον τό χωρίον Ἀράδαινα, τῆς κοινότητος Ἀγίου Ἰωάννου τῆς ἐπαρχίας Σφακίων, τοῦ νομοῦ Χανίων, εὐρισκόμενον εἰς 5 χλμ. περίπου Β. Δ. τοῦ ἀκρωτηρίου Κάβο Μοῦρες, τοῦ λιμένος Πόρτο Λουτρό. Σ. Ε. Α.

(Υ. Γ. Φ. Δ. λέγεται ὅτι ἡ ἢ ὁ Ἀραδὴν ἦτο ὀνομασία Φοινικικῆ)

Ἀθήναι 24.10.1969

Φίλε κ. Μπίρη,

Τώρα μόνο βλέπω, ὅτι στή σελ. 206 τοῦ βιβλίου
 σας / γράφετε ὅτι ὁ πάππος μου Ἰω. Κοντογιαννάκης, τραπεζίτης
 στήν Πετρούπολη καί ἐπίτιμος Γενικός Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος,
 που δώρησε ἐ ν ζ ω ῇ γιά τήν ἵδρυση τοῦ Βρεφοκομείου
 Ἀθηνῶν μεγάλα ποσά (40.000.- ± 15.000.- χρυσᾶ φράγκα) ἦτον
 "Ἡπειρώτης ὁμογενής". Δέν ἦτον ὅμως Ἡπειρώτης, ἀλλά
 καταγόταν ἀπό τὰ Σ φ α κ ι ᾶ τ ῆ ς Κ ρ ῆ τ η ς καί
 οἰκογένειά του κατά τήν ἐπανάσταση τοῦ Δασκαλογιάννη στά
 1770 καί τήν ἄγρια καταστολή της ἀπό τοὺς Τούρκους
 ἀναγκάσθηκε νά καταφύγῃ στή Σμύρνη, ὅπου γεννήθηκεν ὁ Ἰω.
 Κοντογιαννάκης στά 1817. Πολύ νέος ἀκόμη κατέφυγε μέ τόν
 ἀδελφό του στή Ρωσίαν, ὅπου εὗρηκε προστασίαν ἀπό τοὺς
 συμπατριῶτες καί ἐξαδέλφους του Καλλεργαίους καί ἀπό τόν
 ἐπίσης Κρητικόν περίφημον Βερναβᾶκη. Ἐπειτα ἵδρυσε ἐκεῖ
 τήν πρώτην ἰδιωτικὴν τράπεζα. Ἡ μητέρα μου γεννήθηκε
 στήν Πετρούπολη στά 1852 καί στά 1872 ἔγινε κατ' ὁ γάμος
 της μέ τόν πατέρα μου Στέφανο Ν. Δραγούμη.

Αὐτά γιά τήν ἀκρίβεια.

Μέ θερμές εὐχαριστίες καί Φιλικούς χαιρετισμούς



ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΣΦΑΚΙΩΝ

υπό

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΕΤΡΑΚΗ

Προηγούμενου

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

'Εκ τοῦ Τυπογραφείου Βλαστοῦ Βαρβαρρήγου

1888

σελ. 21

Ἐπὶ τῆς ῥηθείσης ἀκμῆς, ἡ κωμόπολις αὕτη κατωκειτο ἀπὸ 600 καὶ ἐπέκεινα οἰκογενείας, ἀλλὰ σήμερον μόλις ἀριθμοῦνται 100, ὥς τῶν μὲν φονευθέντων εἰς τοὺς ἀγῶνας, τῶν δὲ ἐκπατρισθέντων καὶ εἰς τὰ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου ἀποκατασταθέντων· ἰδίως δ' εἰς τὴν νότιον Ῥωσσίαν κατέφυγον πολλοί, ἐν οἷς καὶ ὁ πατήρ τοῦ Δημητρίου Βερναρδάκη Νικόλαος (α). Μετὰ τὰς τελευταίας καταστροφάς μετώκησαν ὀριστικῶς καὶ ὁλόκληρος σχεδόν ἡ οἰκογένεια τῶν Κουνδούρων, ὥς καὶ πολλοὶ ἄλλοι εἰς Ἀγ. Νικόλαον Μεραμβέλλου. Οἱ ἐπιμείναντες εἰσέτι ζῶσιν ἀπὸ μικρᾶς ναυτιλίαν, ἐμπόριον, τέχνας κλπ. Διατηρεῖται δ' ἐνταῦθα καὶ Σχολαρχεῖον ἀθλίως κατηρτισμένον. Ἀρδεύονται δὲ καὶ οὗτοι ἀπὸ πηγὰδια καὶ ἐκ μιᾶς πηγῆς παρὰ τῇ θαλάσῃ, ὑφ' ἧς οὐχὶ σπανίως ἐπικαλύπτεται.

Διέπρεφαν δὲ καὶ ἐνταῦθα τό πάλαι οἱ Σκορδύλαι, ὧν ἡλύδοι ἱστορικώτατοι σώζονται ἔτι, οἱ Βουρδουμπάδες, Σιριντάναι καὶ Στρατίνοι ἐκ τοῦ κλάδου τῶν Ψαρομηλίγγων.

(α) Τῇ 1770 ὁ Νικόλαος οὗτος μεταβάς ἀποκατέστη ἐν Ὁδησσῷ οἰκογενειακῶς, ὅπου καὶ ἀπέθανε πτωχότατος. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Δημήτριος ἐγένετο βαθύπλουτος καὶ μεγαλόδωρος· τοσαῦτα δὲ ἐδωρήσατο εἰς τό ἐν Ἀθήναις Πανεπιστήμιον καὶ εἰς ἄλλα Μουσεῖα καὶ κοινά, ὥστε ἀνηγορεύθη ἐπαξίως εὐεργέτης τοῦ ἔθνους. Εἰς τό χωρίον τοῦ Ἐμπρόσγιαλον καὶ εἰς ἄλλα τῆς Κρήτης Σχολεῖα προσέφερεν ἐτησίως εἰσφοράς. Ἡ παραγωγή τοῦ πλούτου ὑπερέβη τὰ 100 ἑκατομμύρια τάλληρα· ἡ δὲ ἐτησίᾳ τῆς οἰκογενείας του δαπάνη ὑπερέβαινε τὰ δύο καὶ ἡμισυ ἑκατομμύρια. Ἀλλ' ἡ κολοσιαία αὕτη περιουσία ἤρξατο περὶ τὰς δυσμὰς τοῦ βίου του ἐλαττοῦσθαι ἐπαισθητῶς ἀπὸ τῆς ἀπερισεψίας τῶν υἱῶν του.

σε. 39-40

Καί ἐπί Βυζαντινῶν οὐδεμία ἄλλη μνημονεύεται ἐκεῖσε μετοίκησις, ἢ ἡ ἐξ ἀνάγκης καί συμφέροντος γινομένη τοῦ ἱππότη Κωνσταντίνου Σκορδύλη μετά τῶν υἱῶν αὐτοῦ καί ἀδελφῶν· Μαρίνου, Ἰωάννου, Μιχαήλ, Γεωργίου, Βάρδα, Γαβριήλ, Ἐμμανουήλ, Κώστα καί Νικηφόρου. Ὁ Κωνσταντῖνος οὗτος μεθ' ἑτέρων 11 προγνήπων ἀπεστάλη εἰς Κρήτην παρά τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Β' τό 1182. Εἰς τούτους διενεμήθη ἡ νῆσος ἅπασα, ὅπως διά τοῦ γοήτρου, τῆς ἐπισημότητος καί τοῦ πλούτου κατακρατῶσιν εἰς ἡσυχίαν καί ὑποταγήν τοὺς αἰεὶ ἀνησύχους Κρήτας.

Εἰς τόν ἱππότην τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Κωνσταντῖνον Σκορδύλην, ἀπόγονον τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου Φωκᾶ ἐδόθη τιμάριον ἡ τῶν Λευκῶν Ὀρέων χώρα ὠριζομένη διά τῆς γραμμῆς, ἡ ὁποία ἄρχεται ἀπό τήν θέσιν τοῦ Φραγκοκαστέλλου ν' ἀνέλθῃ τό ἀνατολικόν ὄρος τοῦ Καλλικράτους, νά προχωρήσῃ μέχρι τῶν ὀρέων τῶν Ἀληκάρπων, νά καταβῇ εἰς τόν ποταμόν τῶν Ἀποκορώνων καί ἐκεῖθεν ἴσα τόν ποταμόν ἕως εἰς Φρέ· ἐκεῖθεν δέ νά ἀνέλθῃ ἴσα τά ὄρη ἕως Τριαμμάτη καί νά κατέλθῃ εἰς Κρουστογέ-ρακιον, καί τέλος εἰς τήν Σούγιαν. Αὐτά ἦσαν ἐν συντόμῳ τά πρῶτα ὅρια τοῦ τιμαρίου του, περιλαμβάνοντα καί ὅλα τά πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ποταμοῦ χωρία· ἀλλὰ ἡ σταθερότης αὐτῶν δέν διήρκεισεν ἐπὶ πολὺ· κατόπιν ἔλαβον διαφόρους θέσεις κατὰ τὰς περιστάσεις, ἢ τὰς διανομὰς τῶν κληρονόμων.

Ἐκ τοῦ βασιλικοῦ τούτου πρίγκηπος παρήχθησαν οἱ ἐπίδοξοι κλάδοι αὐτοῦ, οἱ Πάτεροι, οἱ Ψαρομήλιγες, οἱ Παπαδόπουλοι, οἱ Καφοναλύβαι, οἱ Λογκίνοι, οἱ Κυριακόπουλοι, οἱ Κοντοί, οἱ Λιγνοί, οἱ Φούμηδες, οἱ Σεβαστοί, οἱ Βασιλόπουλοι, οἱ Κορνηνοί, οἱ Τραχυνοί, οἱ Λουμπίνοι, οἱ Σαρακηνοί ἐπονομασθέντες, οἱ ὅποιοι ἐτίθεντο Ἀρχηγοί καθ' ὅλας τὰς περιστάσεις καί μεγάλα κατάρθουν διά τῶν μαχιμωτάτων κατοίκων τῶν Λευκῶν Ὀρέων καί ἄλλων ὀρεινῶν ὁμόρων.

Αἱ γνωσταὶ ἡμῖν σήμερον οἰκογένειαι αἱ καταγόμεναι ἀπὸ τοὺς πρίγκηπας τούτους ἐν Σφακίοις εἰσὶν ἡ τῶν Δασκαλιανῶν ἀπὸ τοὺς Παπαδοπούλους, ἡ τῶν Μοριανῶν ἀπὸ τοὺς Πατέρους, τῶν δέ Πατακῶν, Βλάχων, Βουρδουμπάδων, Σιρίντάνιδων, Ἐτραπῆγῶν καὶ Πάππαδιανῶν, ἐξ ἐκεῖ-νων καταγομένων, ἀγνοοῦμεν τοὺς ῥιζάρχας.

Οὗτοι πληθύνοντες σὺν τῷ χρόνῳ διεκλαδώθησαν καί ἀνემίχθη-σαν οὐ μόνον ἐν Σφακίοις πρὸς τοὺς Ἰθαγενεῖς, ἀλλὰ καί εἰς τὰς ὁμό-ρους ἐπαρχίας καί πολλαχοῦ τῆς Κρήτης συνεχωνεύθησαν, πολλὰ τε καί μεγάλα κατὰ τῶν τυράννων διαπραξάμενοι. Ἐντεῦθεν ἡ μέχρις ἐσχάτων

ἐπικρατοῦσα ἰδέα ἐν Σφακίοις ὅτι, ὡς καταγόμενοι ἀπὸ βασιλικούς
Πρίγκηπας, ἐτήρουν αὐστηρῶς τὴν οἰκογενειακὴν ὑπεροχὴν καὶ ποτέ
δέν συνῆπτον γάμους μὲ ὑποδεεστέρας οἰκογενείας οἱ Πρόκριτοι, ὅπερ
ἐθεώρουν ὡς τὸν μέγιστον ἐξευτελισμόν. "Ἦδη δέ ἐπικρατεῖ σχεδόν
ἀδιαφορία περὶ τούτου, πλὴν καὶ ὅσοι νυμφευθῶσιν ἀλλαχόθεν, ἐκεῖ
ἀποκαθίστανται ἅπαντες σχεδόν.

Δ. Καλλίπας

Κρήτη 1803 - 1867 Πάρις
(64 ετών)

α' Ξαδεδφος

το γ' /w. Γ. Κομποραμάνης

Σμύρνη 1817 - Περίοδος
1888

(71 ετών)

5 Δε. 1961

9

Η Νάταλια με Έλεν της θυμάται ότι ο
πάππος της Γε. Γ. Καρολάκης είχε πρόβλεψη ότι
ο πατέρας Δεμ. Καλλέρ, το έτος αργότερα, χρηματικό
ποσό για την επιμέλεια της Γαλλίας το είχε το ^{από το} ~~από το~~ Δεμ.
Καλλέρ) Louis Napoleon, το έτος κατόν Ναπολέον

Βίος και θάνατος

Γεωργίου Κ. Λαζαρίου

Εκδόσεις

Βιβλίου 95

1.7.

11
Handwritten signature in blue ink

ΙΩΣΗΦ ΕΜΜ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ

ΚΥΒΕΛΗΣ 6
ΤΗΛ. 813.923

9/5/62

ΑΘΗΝΑΙ

11
The Kapiti Delta from
the top of the river
showed the old river
valley floor

Τὸ 1091, ὅτε εἰς τὸν θρόνον τοῦ βυζαντινοῦ εὐρίσκειτο ὁ Ἀλέ-
ξιος Α' Κομνηνός (1081-1118), εἰς τὸ θέμα τῆς Κρήτης ἐξεργάγη ἐπα-
νάστασις ὑπὸ Ἀρχηγού τὸν Στρατηγὸν Καρύκην. Συγχρόνως ἐπανεστάτησεν
εἰς τὴν Κύπρον ὁ Στρατηγὸς Ραφομμάτης.

Περὶ τῶν δύο ἐπαναστάσεων ἀναφέρει ἡ Ἄννα Κομνηνὴ εἰς τὴν
Ἀλεξιάδα τῆς "Οὐ πολλὰ παρήλθον ἡμέραι καὶ μεμαθηῶς ὁ αὐτοκράτωρ
τὴν τοῦ Καρύκη ἀποστασίαν καὶ ὅτι τὴν Κρήτην κατέσχεν, ἐνεῖθεν δέ
ὁ Ραφομμάτης τὴν Κύπρον μετὰ στόλου μεγάλου κατ' αὐτῶν τὸν Δούνα
Ἰωάννην ἐξέπεμψε καὶ καταλαβόντα δέ τὸν Δούνα τὴν Κάρπαθον οἱ Κρήτες
μεμαθηότες ἐπὶ οὐ πόρρω ταύτην εἶναι ἐγίνωσκον, ἐπιθέμενοι τῷ Κα-
ρύκῃ, δεινόντον φόνον κατ' αὐτοῦ ἀπειργάσαντο καὶ οὕτω τὴν Κρήτην
τῷ μεγάλῳ Δουκὶ παραδεδώκασιν. Κατασφαισάμενος δέ τὰ περὶ αὐτῶν
ὁ Δούνας καὶ ἀποχρῶσαν δύμαεν εἰς τὴν αὐτῆς φρουρὰν καταλιπὼν ἐπὶ
τὴν Κρήτην τὸν πλοῦν ποιεῖται (Ἀλεξιάδος σελ. 430 Συν. Βούνης).

Περὶ τῆς ἐν λόγῳ ἐπαναστάσεως καὶ ἐπιστρατείας συντομώτατα
ἀναφέρουν οἱ Ζώναραι, Μιχ. Γλύκας καὶ ὁ Λεβῷ. Ἀλλὰ πλήρη ἐξιστόρι-
σιν εὐρίσκειται εἰς Βυζαντινὰ χρυσοβούλα ἀποτεθημένα εἰς τὰ ἀρχεῖα
τῆς Κερκύρας καὶ Ζακύνθου τὰ ὅποια ἔχουν δημοσιευθεῖ ὑπὸ Μ. Βερνά-
δου τῆς Κρήτης εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Κρήτης, Ἐν Ἀθῆναι 1846 ἐν
σελ. 103-117 καὶ ὁ Κ. Σαθας εἰς τὰ Ἑλληνικὰ ἀνέκδοτα T.B. *ψηφ*

Ἐπίσης εἰς παλαιὸν χειρόγραφον τῆς ἐν Κολυμπαρίῳ τοῦ Νομοῦ
Χανίων Ἱερᾶς Μονῆς Κερά-Γωνιάς, εἰς παλαιὸν χειρόγραφον τῶν Βυζαν-
τινῶν χρόνων τῆς οἰκογενείας Ἀναγνωστάκη τῶν Σφακιῶν καὶ κυρίως
εἰς ἐπίσημον ἀντίγραφον χρυσοβούλων ἐκδοθέν ὑπὸ Συμβολαιογράφου
ἐν Ἀσφ. Κεφαλληνίας τὸ 1669 ἐπὶ τῇ αἰτήσει ἀπογόνων τῶν ἐνεῖ μετὰ
τὴν ἄλωσιν τοῦ Ἡρακλείου ὑπὸ τῶν Σούριων (1669) καταφυγόντων
ἀπογόνων τῶν Καφοκαλύβη-Σχορδίλη, εὐρισκόμενον παρ' ἐμοὶ *γγώσων*

Βενετσιανικὴν τῆς ἐποχῆς.

Εἰς τὰ χρυσόβουλα Κερκυρας, Ζακύνθου καὶ Ἀσώ Κεφαλληνίας (Ἀναγνωστάκη) ἀναφέρεται ὅτι ὁ ἐναντῖον τοῦ Καρβύνη Βυζαντινός στόλος ἀποτελεῖτο ἀπὸ ἑκατὸν πολεμικά πλήρη στρατοῦ καὶ ἰδιαιτέρως ἡ ναυαρχίς ἐφ' ἧς ἐπέβαιναν ὁ ἀρχηγός Ἰωάννης Δοῦνας καὶ ὁ υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ἰσαάκ Κομνηνός μαζὶ δὲ καὶ τὰ δώδεκα ἀρχοντόπουλα τοῦ Βυζαντίου, οἱ ἐπιτελεῖς τοῦ στρατοῦ διοικοῦντες μετὰ τῶν συγγενῶν των τὰ ἐννεμήκοντα πλοῖα ὡς ἀναφέρει τὸ χειρόγραφον τῆς Ἀσώ.

Ὅτε ὁ στόλος εὗρίσκετο εἰς Κάρπαθον ἔγινε ἀντεπανάστασις καὶ ἐπανεστάτησεν ὡς γράφει ἡ Ἄννα Κομνηνὴ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ ἐνεκατέστησε εἰς τὴν Κρήτην τὰ δώδεκα ἀρχοντόπουλα εἰς μεγάλα Φέουδα.

Εἰς τὸν Παρίνον Σιμορδύλη μεγάλον στρατάρχην τῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἀνεψιὸν τοῦ αὐτοκράτορος παρεχωρήθη ἡ περιφέρεια τῶν Δευκῶν ὁρέων.

Μέχρι τοῦ 1185 δὲν ἔχομεν εἰδήσεις περὶ τῆς ἐν Κρήτῃ πολιτείας τῶν 12 ἀρχοντοπούλων, ἀλλὰ ἐν τῶν χρυσοβούλων Ἱερῆς Μονῆς Κερά-Γωνιᾶ Κερκυρας, Ζακύνθου καὶ Ἀσώ, πληροφοροῦμεθα ὅτι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τὸ 1185 ἐπαρουσιάσθησαν εἰς τὸν Κων. Δοῦνα Διοικητὴν εἰς τὸ Θέμα τῆς Κρήτης, οἱ ἀπόγονοι τῶν δώδεκα ἀρχοντοπούλων, ὡς ἐπανερχόμενοι εἰς τὴν Κρήτην, "Δευτεροφερόμενοι" γράφουν τὰ χρυσόβουλα καὶ ἐνεχείρισαν διαταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ἰσαάκ Ἀγγέλου (1186-1195) ἐπιτάσσοντες νὰ ἀπονατασταθοῦν οὗτοι τὰ 12 ἀρχοντόπουλα εἰς τὰ φέουδα των, τὰ παλαιὰ κτήματα των, ἀφ' ὧν φαίνεται εἶχον ἀπομακρυνθεῖ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου (1185-1186).

Ὁ Κων. Δοῦνας εἰς ἀποφασιν ἀποναταστάσεως τῶν Σιμορδύλη εἰς τὰ παλαιὰ κτήματα των γράφει "ἐπαρουσιάσθη ἔμπροσθεν ἡμῶν ὁ τίμιος καὶ εὐγενὴς ἄρχων καὶ πιστὸς γαμβρὸς τοῦ εὐσεβεστάτου, κραταιοτάτου καὶ ὑπερτάτου Αὐτοκράτορος Σιμορδύλης, υἱὸς τοῦ τότε Ἑρμανουήλ Σιμορδύλη Καφουαλὺβη καὶ οἱ λοιποὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ὀνομαζόμενος Γεώργιος

Σκορδύλης Φινουάλης, ὁ κύριος Μιχαήλ Σκορδύλης, ὁ κ. Ἰωάννης Σκορδύλης Πατέρας, ὁ κ. Βάρδας Σκορδύλης Σίνιος, ὁ κ. Ἐμμ. Σκορδύλης Παραμιλέγιος ὁ κ. Καπαδόνας Σκορδύλης Κόντης, ὁ κ. Μαχαήλ Σκορδύλης Παρδιώτης, ὁ κ. Μιχαήλ Σκορδύλης, ὁ κ. Εὐστάθιος Σκορδύλης καὶ Τραγινός ὁ Καλύβης προστάζων ἡμᾶς με γράμματα τῆς Κ/πόλεως τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ ἐνδοξοτάτου καὶ κραταιοτάτου Αὐτοκράτορος μας νὰ ἐπιστρέψωμεν καὶ νὰ δώσωμεν τὰς παλαιὰς καὶ πατρικὰς διοικήσεις, τοὺς προτέρους καὶ παλαιούς τόπους ,

Ἐν συνεχείᾳ περιγράφονται τὰ ὅρια τοῦ φεούδου τῶν Σκορδύλη εἰς τὰ χρυσόβουλα/Βερνάρδου ἐν σελ. 113-115 Σάθα ψηφ. 197 καὶ ἐπιτηρίς ἑταιρείας Κρητῶν Σπουδῶν ἐν Ἀθήναις Τ.Β' σελ. 299-312 Στεφ. Εὐανθουδίδου. Μετὰ τὴν ἐπανεγκατάστασιν τῶν 12 ἀρχοντοπούλων εἰς τὰ ἐν Κρήτῃ φέουδα τὴν ἀκολουθεῖ μίᾳ ἄγνωστος περὶ τὰ 12 ἀρχοντόπουλα περίοδος μέχρι τῆς καταλήψεως τῆς Κ/πόλεως ὑπὸ τῶν Φράγιων τῆς Δ' Σταυροφορίας 13-4-1204 καὶ τῆς διανομῆς τοῦ βασιλείου μεταξύ τῶν ἀρχηγῶν τῶν φράγιων. Ἡ Κρήτη τότε ὡς γνωστόν ἐδόθη εἰς τὸν Βονιφατίον τὸν Μομφερατινόν, ὅστις τὴν ἐπώλησε εἰς τοὺς Ἑνετοὺς, ἀλλὰ πρὶν τὴν καταλάβουν οἱ Ἑνετοὶ τὴν κατέλαβε διὰ λογαριασμόν τῆς Γενοῦσης ὁ Πειρατὴς Πεσιατόρης καὶ ἤρχισε πόλεμος μεταξύ τῶν δύο ναυτικῶν δυνάμεων ὁ ὁποῖος διήρμησε μέχρι τοῦ 1211 ὅτε ἤρχισαν νὰ ἐπικρατοῦν οἱ Ἑνετοὶ καὶ ἐπῆλθε συνενόησις μεταξύ τῶν ἀντιμαχομένων καὶ ἀπεχώρησάν οἱ Γενοῦται ἀποζημιωθέντες.

Κατὰ τὴν μεταξύ τῶν Ἑνετῶν καὶ τῶν Γενοατῶν διαμάχην δὲν ἀναφέρονται ἡ στάσις τῶν Κρητῶν. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ὁριστικὴν ἐπικράτησιν τῶν Ἑνετῶν, ὅτε ἤρχισεν ἡ ἀποστολὴ ἀπόλοιων Ἑνετῶν καὶ διενεμήθησαν φέουδα μεγάλα καὶ μικρὰ εἰς τοὺς Ἑνετοὺς, ἑπόμενον ἦτο νὰ ἔλθουν εἰς σύγκρουσιν με τοὺς ἐντοπλοὺς καὶ κυρίως με τοὺς εὐγενεῖς τιμα^{πληρών}τοῦρχας, τοὺς ἀπογόνους τῶν 12 ἀρχοντοπούλων τοῦ Βυζαντίου.

Ἡ πρώτη ἐπανάστασις πᾶν ἐναντὶον τῶν Ἑνετῶν ἔγινε τὸ 1211 ὑπὸ τῶν Ἀγιοστεφανιτῶν εἰς ἣν μετεῖχε καὶ ὁ Σεβαστὸς Σκορδύλης ὅστις ἀναφέρεται ὑπὸ τῆς Ἱστορίας Ι. Κονδύλκην-Ζαμπελιόν-Κριτο-Βουλιδη, ὡς ἡ ψυχὴ τῆς ἐπαναστάσεως (Ἱστορία τῶν ἐπανστ. Κρητῶν σελ. 15)

Ἡκοιούθησαν τὴν πρώτην ἐπανάστασιν σειρά συνεχῆς ἐπαναστάσεων ἐναντίον τῶν Ἑνετῶν. * Περὶ τῆς ἐπιμόνουβάντιδράσεως τῶν Κρητῶν κατὰ τῆς ἐνετικῆς κυριαρχίας γράφει ὁ *ἡμεῖς* μεσαιονολόγος Γουλ. Μίλλερ " Ὅτι διακρίνει τὴν μεσαιωνικὴν ἱστορίαν τῆς Κρήτης ἀπὸ τῆς τῶν ἄλλων φραγκικῶν κτήσεων τῆς Ἀνατολῆς εἶναι ἡ σχεδὸν διαρκὴς ἀνυποταξία τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ. Ἐν ᾧ εἰς τὸ Δουκάτον τῶν Ἀθρῶν σχεδὸν δὲν ἀκούετε τίποτε περὶ ἀνησυχίας τῶν Ἑλλήνων, ἐν ᾧ εἰς τὸ Πριγκιπάτον τῆς Ἀχαΐας μικρά γίνεται ταραχὴ καὶ εἰς τὸ Ἀρχιπέλαγος σπανίως μεμφιμοιροῦν κατὰ τῶν Δουκῶν των, τουναντίον εἰς τὴν Κρήτην ἡ μὲν ἐξέγερσις ἀκολοῦθεῖ τὴν ἄλλην εἰς ταχείαν διαδοχὴν. . . ." Στεφ. Ξανθοῦδίδης ἡ ἐνετοῦρατρία ἐν Κρήτῃ, σελ. 20.

Καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Παπαρηγόπουλος, ἀναφερόμενος εἰς τοὺς ἀγῶνας τῶν Κρητῶν ἐναντίον τῶν κατακτητῶν γράφει εἰς τὴν Ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐν τόμῳ ε' σελ. 104 καὶ 105, "Ὅτε ἀρχὰς τῆς 14^{ης} αἰωνοταετηρίδος ἐπῆλθον οἱ Φράγκοι ἐπὶ τὴν κατάκτησιν τῆς Ἀνατολῆς, οἱ τῆς κυρίως Ἑλλάδος κάτοικοι καὶ μάλιστα οἱ τῆς Ὑπαιθρου Χώρας ἐνέμειναν μὲν πιστοὶ εἰς τὸ πατριον φρόνημα καὶ θρήσκευμα, ἀλλὰ δὲν διενερίθησαν ἐπὶ εὐδοκίμῳ ἐνόπλῳ διαμαρτυρήσει κατὰ τῶν ἐπιδρομένων ξένων. Εἰς τοὺς κατακτητὰς τοὺτους ἀντέστησαν σπουδῶς οἱ κάτοικοι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας διὰ τῶν τελευταίων ἀντιπροσώπων τῆς πνεύσεως τὰ λίσθια στρατιωτικῆς αὐτῶν ἀριστοκρατίας, διὰ τοῦ λασιάρεως τοῦ Βατάτζη τοῦ Μιχαήλ παλαιολόγου. . . .

Διεμαρτυρήθησαν ὡσαύτως ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐν Κρήτῃ οἱ μεγάλοι οἴκοι τῆς μεσαιωνικῆς ἡμῶν ἀριστοκρατίας οἱ ἐν τῇ νήσῳ ἐκείνῃ ἐπὶ τῶν *Φαράδων* καὶ τῶν Κομνηνῶν κατασταθέντες" καὶ ἐν δελ. 131 τοῦ ἰδίου τόμου, συνεχίζει "Ἡ Κρήτη ὀφείλομεν νὰ τὸ εἴπωμεν πρὸς τὴν αὐτῆς, ὑπῆρξεν ἡ Ἑλληνικὴ *χώρα* ἡ πεσοματοδέστερον πάσης ἄλλης ἀντισταθεῖσα τότε εἰς τὴν ξένην κυριαρχίαν."

Ἀναφέρομεν τοὺς ριζάρχας τῶν "μεγάλων οἴκων τῆς μεσαιωνικῆς ἡμῶν ἀριστοκρατίας τῶν ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ ἐπὶ τῶν Κομνηνῶν ἀπονασταθέντων" ὅποταν οἱ ἀπογόνοι των διενερίθησαν ὡς ἀρχηγοὶ ἐπαναστάσεων ἐναντίον τῶν κατακτητῶν, //..

Ἰωάννης Φωκάς, Ἰωάννης οἱ Καλλιέργαι, Κων/νος Βαρούχας, Μαρῖνος Σιορδὶλης ἀνεψιὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Κομνηνοῦ καὶ μέγας στρατάρχης, Λέων Μουσοῦρος, Φίλιππος Γαβαλάς συγγενὴς τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρέας Μελισσίνος, Θωμᾶς Ἀρχόλεος, Δημήτριος Βλαστός, Εὐστάθιος Χορτάτζης, Νικηφόρος Ἀργυρόπουλος ἢ Ἀρχυροστεφανίτης, Ματθαῖος Καλαφάτης καὶ Λουκάς Δελτίνος. (Μ. Βερνάρδου Ἱστορία Κρήτης σελ. 107).

Ὁ Στέφανος Ξανθοῦδελος εἰς πραγματεῖαν του περὶ τῶν Σιορδελῶν δημόσιευθεῖσαν εἰς τὴν ἐπιτηρίδα Ἑταιρείας Κρητικῶν Σπουδῶν (ἐν. τομ. Β' καὶ σελ. 299-312) γράφει ὅτι "οἱ Σιορδελῆαι ἀναφέρονται ὡς μὲν τῶν σημαντικωτέρων ἀρχοντικῶν οἰκογενειῶν τῆς νήσου κατὰ τὴν δευτέραν Βυζαντινὴν ἐποχὴν (ΙΑ' καὶ ΙΒ' αἰῶνα) καὶ ἐπὶ ἐνετοκρατίας (ΙΓ' - ΙΖ' αἰῶνα) Κατὰ τὴν παράδοσιν ἀπετέλουν καὶ οἱ Σιορδελῆαι ἓνα τῶν δώδεκα ἀρχοντικῶν οἴκων τῶν σταλέντων ἐν Βυζαντίῳ ἀποικατασταθέντων εἰς τὴν Νῆσον ἐπὶ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ. Ἐν τοῦ σχετικοῦ ἐγγράφου πρὸς τὰ δώδεκα ἀρχοντοπούλα, ἀκριβοῦται ὅτι ὁ οἶκος τῶν Σιορδελῶν μετὰ τοῦ τῶν Φωκάδων (ἔξ οὗ οἱ Καλλιέργαι) ἦσαν εἰς ἐπισημοτάτοι τῶν ἄλλων δέκα) καὶ ὁ Γεώργιος Παπαδοπετράκης ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῶν Σφαιλῶν γράφει ὅτι "οἱ Σιορδελῆαι καταγόμενοι ἐκ βασιλικῶν πριγκίπων ἐτήρουν αὐτῶς τὴν οἰκογενειακὴν ὑπεροχὴν καὶ ποτὲ δὲν συνῆπτον γάμους μὲ ὑποδεστέρας οἰκογενείας οἱ πρόκριτοι ὅπερ ἐθεώρουν ὡς μέγιστον ἐξευτελισμὸν (Ἱστορ. Σφαιλῶν σελ. 40) .

Καὶ ὁ Σὺριδων Ζαμπέλιος ἐν σελ. 225 τῶν Κρητικῶν γάμων γράφει "Ὀλίγοι τῶν ἀρχοντικῶν οἴκων τῆς Κρήτης, ὀλιγώτεροι τῶν τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος κέντηνται εἰς τὰ χρονικά τῆς Ἑθνικῆς ἀναγεννήσεως τοσαῦτα δυνάμειμα εὐγενείας, ὅσα ἀδειάζειπτον μαρτυρολόγιον ἀπένειμε πρὸς τὸ γένος τῶν Σιορδελῶν."

Κατὰ τὴν ἐπανεγματοστάσιν τῶν δώδεκα ἀρχοντοπούλων εἰς τὰ ἐν Κρήτῃ φέουδα των, ἐπὶ Ἰσαάκ Ἀγγέλου ἀναφέρεται μεταξὺ τῶν Σιορδελῶν ὁ Καταδόνας Σιορδὶλης Κόντης ἀδελφὸς τοῦ Κων/νου Σιορδὶλη γαμβροῦ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰσαάκ Ἀγγέλου (Ἱστορ. τῶν Κρητῶν Ἐμμ. Βενάρδου ὡς ἄνωτέρω) Οὗτος μνημονεύεται ὁ γενάρχης τῶν Κοντῶν (Στεργίου Σπανάκη

"Μνημεῖα Κρητικῆς Ἱστορίας Τομος ΙΙΙ σελ. 139 ἐν ὑποσημειώσει
Ἡράκλειον 1953" Οἱ Κόντοι κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1527-ἐπανάστασιν τῶν
ριζαρχῶν τῆς Δυτικῆς Κρήτης τὴν ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀρχηγοῦ τ)ῆς
γνωστῆς ὡς ἐπανάστασις τοῦ Καντανολέο ἀντιπροσωπεύθησαν ἐς τὴν
ἐπαναστατικὴν κυβέρνησιν ὑπὸ τοῦ ραζάρχου των ὅστις ὑπὸ τῆς ἐπα-
ναστατικῆς Συνελεύσεως ἀνηγόρευθη Σύνδικος ὅπως "ἐξελέγχει τὰς
εἰστράξεις τῶν συγκυβερνητῶν του καὶ κρίνει τὰ διαπραττόμενα καὶ
τοὺς ὑπολογισμοὺς ὁ μὲν Καντανολέο ἐδίκαζεν ὁ δὲ Σύνδικος ἐπεξέταζεν"
(Κρητικοὶ Γάμοι σελ. 546).

Διὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Καντανολέο πηγὰς εἶχομεν τὸ χρονικὸν τοῦ
συμβολαιογράφου Χανίων Φραγκάρχοντος Τρίβαν δημοσιευθὲν εἰς τοὺς
"Κρητικοὺς Γάμους" τοῦ ἐγκρίτου μεσαionoδύφου Σπυρ. Ζαμπελλίου ἐν
σελ. 545-561.

Τὸ χρονικὸν Τρίβαν, σωζόμενον ἐν τῇ συλλογῇ Θεοδώρου Καρρέρ,
ὑπ' ἀριθ. 31 ὑπ' ἀριθ. 766 ἐγγράφει μετὰ τὴν κατὰληψιν τῆς Κρήτης-ὑπὸ
τῶν Τούρκων (1645) ὡς ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Καντανολέο
τὴν ὅποσαν τοποθετεῖ εἰς τὸ ἔτος 1502 καὶ χαρακτηρίζει ὡς "σοβαρὰν
ἀνταρσίαν".

Ἡ ἐπανάστασις τοῦ Καντανολέο ἢ Γαντανολέο ἐκινήθη ὑπὸ τῶν ριζαρ-
χῶν τῆς Δυτ. Κρήτης κυρίως ὑπὸ τῶν ἀπογόνων τοῦ Σκορδέλη τῶν ὁποῦν
μέ τὸ Κράτος, ἡ κυριαρχία μὲ πρωτεύουσα τὴν θριλικὴν Ἀνώπολιν ἐξε-
τινετο εἰς ὁλόκληρον τὴν δυσπρόσιτον περιφέρειαν τῶν Λευικῶν ὄρεων,
ἀπὸ τὸν Ἀλκίμμιον μὲ ριζάρχας τοὺς Κοντούς Σκορδέλη ἀπὸ Δυσμῶν
ἔφθανε μέχρι καὶ τοῦ Κουστογέρανο μὲ ριζάρχας τοὺς Καντανολέους -
Σκορδέλη. Ἀπὸ τῶν προσβ. ἄσεων καὶ ὀρίων τούτων, τοῦ φεοῦδου τῶν
Σκορδέλη, μέχρι τοῦ Λυβικοῦ πελάγους τὴν πρὸς Νότον παραλίαν τῆς
νήσου, μὲ κέντρον τὴν Εὐάνδρον Ἀνώπολιν τὴν πατρίδα τῶν Καφοκαλύβη
καὶ τῶν Ψαρομιλιγκίων, ἡ χώρα ἦτο πεινοκατωμένη καὶ ἐτέλει ὑπὸ
ἀρχηγούς ἐκ τῶν κλάδων τοῦ μεγάλου οἴκου τῶν Πατέρων -Σκορδέλη, μὲ
Πολίτευμα ἀριστοκρατικόν- εἰς τὴν δυσπρόσιτον περιοχὴν τῶν λευικῶν
ὄρεων ἔζη, ἀνεκινεῖτο καὶ ἠργάζετο τραχεῖα καὶ σιτηραγωγημένη φυλὴ
πολεμιστῶν ἀφηφοῦσα τοὺς κινδύνους καὶ τοὺς κόπους, ἄνθρωποι μὲ
σιδηρὰ νεῦρα καὶ ἀδαμάστου θελήσεως, λιτοὶ καὶ ὑπομονετικοί, ἀπο-
τελοῦντες τὸ ἐξοχώτερον ὕμνον διὰ πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις ποῦ ὀφεί-
λεται εἰς τὰ φυσικὰ πλεονεκτήματα τῆς χώρας των, τὴν γεωλογικὴν

διάπλασιν αὐτῆς καὶ τῆς κλιματολογικῆς ἐπιδράσεως τοῦ καθιστᾶ
ἔμμονον τὸ ἥθος καὶ τὸ φρόνημα βαθύτερον καὶ τὴν ἐποπτεῖαν διαρ-
νεστέραν .

Ὁ Τριβάν ἀναφέρει εἰς τὸ χρονικὸν τοῦ ὅτι οἱ "Ἕλληνες τῶν
Σφακιῶν , τοῦ Σελλίνου καὶ τῆς ρίζας (τοῦ) συνήλθοῦ εἰς τὸ ἐν τῷ
ἀμροτηρίῳ Μελέχα Μοναστήριον τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐρημίτου ,
τὸ ἐπιλεγόμενον Γκουβερνέτο-Καθολικὸ καὶ ἐκεῖ τὴν 21 Μαΐου ἑορτὴν
τοῦ Ἀγίου Κων/νοῦ ἡ ἐπαναστατικὴ Συνέλευσις ὑπὸ τὴν Προεδρεῖαν τοῦ
ἡγουμένου Ἀνανία τῆς ρίζας Παπαδόπουλου μετὰ θορυβώδη συζήτησιν ἀπε-
κύρηξαν τὴν Βενετικὴν ἀνεκήρυξαν τὴν Κρήτην "Πανελευθέραν" καὶ ἀνηγό-
ρευσαν ἀρχηγούς τῆς Ἐλευθέρας κρήτης Πενταμελῆ Κυβέρνησιν, Ρε-
τούρην τὸν Γεώργιον Καντανολέον-Σιορδῆλην ἀπὸ τοῦ Κουσοποθέριου Σελλίνου
Πρωθυπουργὸν τὸν Ἀναστάσιον Ζάππα-Σιορδῆλην ἐκ τῆς Ἀνωπόλεως,
ριζάρχη τῶν Πατέρων Σιορδῆλην, Σύνδικον τὸν ριζάρχη τῶν Κοντῶν
"πρὸς ἐξελέγειν τῶν πράξεων τῆς Κυβερνήσεως" στρατάρχης (GRAN CAPITANO
NO DELLE CONTRABOSSE) διωρίσθη ὁ ριζάρχης τῶν Φωτεινῶν καὶ ὁ ἀρχη-
γὸς τῶν Μουσούρων, διωρίσθη Ταμεῖας ἡ Πρωτομάγιστρος (Κρητ. γάμοι
σελ. 546)

Ἡ ἐπανάστασις ἐπειρώτησε καὶ εἰς ὅλην τὴν Κρήτην κατελύθη
ἡ Ἑννετικὴ Διοίκησις περιορισθεῖσα μόνοι εἰς τὰς τρεῖς πόλεις καὶ
εἰς τὸ Φρούριον Σητείας.

Οἱ Ἑνετοὶ βλέποντες ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ καταβάλουν τὴν ἐπανάστα-
σιν διὰ τῶν ὅπλων ἐμηχανήθησαν σατανικὸν μέσον, ἀπιστεῦτον ἀναν-
δρίας καὶ δολιότητος.

Μεταξὺ τοῦ πρωτοτόμου υἱοῦ τοῦ ἄρχοντος Καντανολέον Πέτρου καὶ
τῆς Σοφίας Μολίνου θυγατρὸς τοῦ φραγκάρχοντος Φραγκίσκου Μολίνου
ἐφημερίζετο ὅτι ὑπῆρχε δεσμός αἰσθηματικὸς καὶ τοῦτου ἔγνωσαν
νὰ ἐμμεταλευθοῦν οἱ Ἑνετοὶ ἡδὸλον τῶν πατέρων τῆς κόρης.

Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦ Τριβάν τὴν κόρην τοῦ Μολίνου ἐζήτησεν
εἰς γάμον ὁ ἄρχων Καντανολέον Πατὴρ τοῦ Πέτρου μεταβάς εἰς
Ἀλιμνιανδὸν ὅπου εὗρισκετο ὁ Ἑνετός, κατὰ τὰς Ἑλληνικὰς πηγὰς ὁ
Μολίνος ἔγραψεν πρὸς τὸν Καντανολέον ὅτι ἐπεθύμει νὰ ἐνωθοῦν

διά τοῦ γάμου ἡ κόρη του καὶ ὁ Πέτρος Καντανολέον ὑποσχόμενος
νὰ συμμερισθῇ καὶ ἡ οἰκογένεια του τὸν κατὰ τῆς τυρανίας τῶν
Ἑνετῶν ἀγῶνα τῶν Κρητῶν ὡς καὶ κατὰ τὸ 1362.

Ὅπως καὶ ἂν προεβλεπτοῦν τὸ συνημέσιον τὰ τραγικὰ συμβάντα κατὰ τὴν
ἡμέραν τῶν γάμων εἰς Ἀλικανδὸν τὸ ἀνδρῶν αὐτὸ κακοῦργημα τῶν Ἑνετῶν
μᾶς ἀναγκάζει νὰ δεχθῶμεν ^{τὴν} ἐναντίον των κατηγορίαν ὅτι ἡ τελετὴ τοῦ
γάμου ἦτο σκυνοθετημένη παγίδα τῶν Ἑνετῶν καὶ ὅτι κατὰ τὸ συμπόσιον
ὁ Μολίνος εἶχε ἀναμίξει τὸν οἶνον μὲ ναριωτικὸν καὶ ὅταν ὅλοι οἱ
προσκειλιμένοι τοῦ ἄρχοντος Καντανολέον κατέκειντο περὶ τὸ ἐσπέρας
ἀνέστητο ἄλλοι ἐντὸς τοῦ Κήπου καὶ ἄλλοι εἰς τὰ δωμάτια καὶ τοὺς
διαδρόμους τοῦ ἀρχοντικοῦ καὶ ^{τότε} ἐδόθη τὸ σύνθημα εἰς τοὺς παραδο-
κούντας ὑπὲρ δύο χιλιάδας Ἑνετοὺς οἱ ὅποιοι ὡς ἀναφέρει ὁ Ἑνετὸς
χρονογράφος μικρὰν ἀντίστασιν συνήντησάν κατὰ τὴν προέλασιν των εἰς
Ἀλικανδόν.

Τὸν τραγικὸν ἐπίλογον τῆς πελετῆς περιγράφει ὁ Ἑνετὸς Φραγκάρ-
χων Τριβάν.

Ἔως τὴν κόμην
"Ὁ Στρατὸς εἰσελθὼν λαθρέως καὶ ἀδορύτως (ἀπὸ τῶν ἀπρούρων κορυφῶν)
τῶν λευκῶν ὄρεων καὶ τῶν δυσπορθήτων στενοποριῶν τῶν ἀγρίων φαράγγων
των ἑσπεύον τὸν δρόμον εἰς τοὺς τυράννους, ἐπίασεν εἰς τὰς αὐλὰς,
εἰς τοὺς κήπους ἅπαντας τοὺς χωρικοὺς τοὺς ἔδεσε κτηνιδῶν χεῖρας καὶ
πόδας, οὕτως δὲ ἀνεστῆτοῦντας τοὺς ἐπεσώρευσεν εἰς τὰς φυλακὰς
τὴν ἐπομένην οἱ στρατιῶται ἤγαγον δεσμίους τοὺς ἀντάρτας ἐνώπιον
τῶν Κυρίων των. Ἦδη τὸ Δικαστήριον ἐκάθητο μὲ τὴν πρέπουσαν σοβα-
ρότητα ἐπὶ τινος ὑφώματος.

Πρῶτος εἰσήχθη ὁ ἀπειρόθαλος Πρίτανις περιβεβλημένος ἔτι τὴν
ἐρυθρὰν τοῦ ἀξιωματοῦ του στολὴν καὶ εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Δικαστοῦ
πῶς ἀπετόλμησεν ἄσφετερισθῇ τὴν ἀξίαν καὶ τὴν προσηγορίαν καὶ Ρετοῦ-
ρου.

Ἐγὼ ἀπῆντήσε ἐξελέχθην τοποτηρητὴς παρὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ὅστις
ἔτι πρὸ τῆς τυρανίδος σας ὑπῆρξεν ὁ κυρίαρχος τοῦ τόπου. Τὴν δὲ
ἀρχὴν αὐτὴν μετήλθον ἀναφάνδον καὶ δημοσίαν, ὡς πρέπει εἰς νόμιμον
ἀρχηγόν, εἰς κυβερνήτην μηδὲν ἔχοντα νὰ φοβηθῇ".

"Ἀναβοησάντων τότε τῶν πιστῶν ὑπηκόων "Ἄρον ἄρον, ἀπαγχόνησον

αὐτόν. Ὁ Καντανολέων ἐπρεμάρθη διὰ χειρὸς δημοῦ εἰς τινὰ ἐλάτην ὀλίγα βήματα πόρρω τοῦ δυναστικοῦ κρυώματος. Τὴν αὐτὴν ὡσαύτως ὑπέστησαν τιμωρίαν καὶ οἱ δύο υἱοὶ του, δηλαδή ὁ νυμφίος καὶ ὁ δευτερότοκος. Ἀκολούθως ἐτυφειώθησαν τρεῖς ριζάρχαι τῶν Μουσούρων καὶ ἕτερος τοῦ αὐτοῦ γένους ἀπηγχονίσθησαν ἐπὶ τῶν δένδρων. Ἐν τῶν Κοντῶν μόνον δέκα ἔξ ἔτυχον παρόντες εἰς τοὺς γάμους, ἐπρεμάρθησαν οἱ οὐκ ἄλλοι ἐξ αὐτῶν. Ἐκατὸν δὲ ἦσαν οἱ ἐκ τῶν πατέρων Πεζουλοδόχων καὶ οἱ ἐκ τῶν πατέρων Ζάππα οἱ μὲν τριάκοντα τούτων ἀπηγχονίσθησαν εἰς τὰς παρεπιμένας ἐλάτας, οἱ δὲ λοιποὶ παρεπέμφθησαν σιδηροδέσμιοι εἰς τὰ κότεργα. Ὅσοι δὲ ἄλλοι τῶν Κοντῶν, τῶν Μουσούρων καὶ τῶν Καντανολέων παρευρέθησαν εἰς τὴν πανήγυριν, οὗτοι διαχωρίσθησαν εἰς τέσσαρας μερίδας. Ἡ πρώτη ἀπηγχονίσθη ἐπὶ τὴν τρίτοδον τὴν ἔξω τῆς πόλεως Χανίων. Ἡ δευτέρα ἐπρεμάρθη εἰς Κρουστογέρακον κώμῃ ἄλλως παραδοθεῖσα εἰς τὸ πῦρ καὶ ἀφανισθεῖσα μέχρις ἐντελοῦς καταστροφῆς. Ἡ τρίτη ἀπηγχονίσθη πρὸς τὰ Ἀκκιδόρωνα εἰς τὴν ἄγουσαν ἀπὸ Ρεθύμνης εἰς Μεγαλόναστον ὁδόν. Αἱ κρεμάλαι ἐπήχθησαν ἐν διαλειμμάτων, εἰς ἀπόστασιν ἡμισέως μηλλίου ἢ μὲ τῆς δέ. Τέλος πάντων ἡ τετάρτη ἀφιερῶθη εἰς τὴν Κομόπολιν Μεσσήν, πατρίδα τῶν τιμωρηθέντων. Τὸ χωρίον ἐπυρπολήθη ὥς τελείας ἀποτεφρώσεως, τὰ δὲ σκεύη καὶ τὰ κτήνη τῶν φυγοδιωκτῶν διενεμήθησαν τοῖς στρατιώταις. Τοιοῦτον τὸ τέλος τῶν στασιαστῶν γράφει ὁ Τριβάν - "Ζαμπέλιον Κρητ. γάμοι σελ. . . 564).

Διὰ τὸ χρονικὸν Τριβάν γράφει ὁ Στέφ. Ξανθοῦδιδης εἰς τὴν Ἱστορίαν " Ἡ Ἐνετοῦκρατία ἐν Κρήτῃ ἐν σελ. 119, ὅτι μοναδικὸς ἐκθέτης διὰ τὸ τραγικὸν ἐπισόδιον τῆς Κρητικῶν γάμων ὅπως καὶ ἐν γενεῇ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Καντανολέου εἶναι ὁ Ἀντώνιος Τριβάν νομάρχης Χανίων, ἀτυχῶς οὐκ πολὺ *ἀξιοπύου* Διὰ τοῦτο ἐν ὅσῃ ^{δὲν} ἐπιμυρῶθῃ καὶ ἡ τοῦ Καντανολέον ἀπανάστασις καὶ τὸ ἐπισόδειον τῶν Κρητικῶν γάμων ὑπὸ ἄλλης μᾶλλον ἀξιοπύου πηγῆς πρέπει νὰ δεχθῶμεν τὴν ὅλην περ τοῦτου διήγησιν ὑπὸ ἐπιφύλαξιν.

Ἀλλὰ τὸ 1953 ἐξεδόθη ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης βιβλίον μὲ τίτλον "Μνημεῖα τῆς Κρητικῆς Ἱστορίας" ὑπὸ τοῦ Στεργίου Γ. Σπανιάκη π. ἐφόρου τῆς Βικελαίας Βιβλιοθήκης Ἡρακλείου. Ὁ III τόμος τῶν "Μνημείων τῆς Κρητικῆς Ἱστορίας" εἰς ὃ δημοσιεύονται ἐν μεταφράσει
...//...

αἱ ἐκδόσεις τῶν Ἑνετῶν προβλεπτῶν εἰς ἃς περιέχονται πολυτιμώτατα στοιχεῖα τῆς ἐπὶ Ἑνετοκρατίας ἐπαναστάσεως ἐν Κρήτῃ - εἰς τὸν τρίτον τόμον τῶν Μημελίων τῆς Κρητικῆς Ἱστορίας δημοσιεύεται ἡ ἐκδοσις τοῦ 1594 τοῦ Φίλιππου Πασκουαλίγμου " Τέως Καπετάνιου τοῦ Χάνδακος καὶ προβλεπτοῦ τῶν Χανίων πρὸς τὴν Ἑνετικὴν Γερουσίαν.

Εἰς τὸ ἔγγραφον τοῦτο πρὸς τοὺς ἄλλους γίνεται εἰς τόμειφάκιον " Ἀρχοντορωμαῖος " (σελ. 135 καὶ ἐξῆς) μνηεῖα τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Καντανολέου ἀπὸ τοῦ χωρίου "Κουτσογέρομον" καὶ τῆς τότε ἀναταραχῆς ἢ ἐπαναστάσεως ἐν Κρήτῃ. Ὁ Πασκουαλίγμος ἀναφέρει εἰς τὴν Γερουσίαν τῆς Ἑνετίας.

" Ἐδὼ μοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ ἀναφέρω μὲ σεβασμὸν στὴ γαληνότητα σας πῶς πρέπει νὰ εὐχεται κανένας νὰ μὴν τύχει σὲ ταραχὰς σὰν ἐκεῖνες ποὺ ἐγέναν στὸν καιρὸ τοῦ μακαρίτη, ἐκλαμπροτάτου καὶ Ἱερώνυμου Κορνάρου, καπετάνιου τοῦ Χανδακίου, ποὺ ἀναγκάστηκε, γιὰ νὰ ἐπαναφέρῃ τὸν λαὸ στὴν ὑπακοή, ὕστερα ἀπὸ διαταγὴ τοῦ Συμβουλίου τῶν Δέσπαι, νὰ θανατώσῃ περισσοτέρους ἀπὸ τριακοσίους νὰ ἐξορίσῃ πολλοὺς, νὰ παραδώσῃ ^{στή} φωτιά καὶ καπαστροφή τὰ χωριά τους καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ καὶ ἄλλες αὐτῆρες τιμωρίες, γιατί δόθηκαν καὶ πάλι στὴν ἀρπαγὴ καὶ σὲ μία ζωὴ πολὺ ἀχαλίνωτη καὶ ἀξιδιοποίη, δίχως νὰ φοβοῦνται τὴν δικαιοδύνην, σὲ βάρος τῶν πιδ ἀδυνάτων. Ὅχι μόνον ληστεύουν στὴν ὑπαίθρου καὶ στοὺς δημοσίους δρόμους τὰ ζῶα, μὰ μπαίνουν καὶ στὰ χωριά τὴν νύκτα καὶ σὶ δόλτια τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλου καὶ κάνουν τίς ἴδιες ἐκεῖνες ληστεῖες ποὺ ὅπως εἶναι γνωστὸν, κάνουν οἱ ληστὲς στὴ Μάρια καὶ στὴ Ρωγάνα. Ἀνάμεσα στοὺς ἄδελφους αὐτοὺς ἡ οἰκογένεια τῶν Κοντῶν ἀπὸ τοῦ χωρίου Ἀλλιαμπόν πάνω ἀπὸ τὸν Ἀρμυρὸ τοῦ Ρεθύμνου, ἔχει τοὺς πιδ μεγάλους κακοποιούς, γιατί κατοικοῦν σὲ τόπο ἀπρόσιτο ὅπου ἀπὸ ἓνα μόνον δρόμο στενὸ καὶ δύσβατο σὲ μῆκος περισσότερον ἀπὸ ἑξ μίλια, μπορεῖ κανένας νὰ μπῇ. οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ μὲ τὰ προνόμια ποὺ τοὺς παρεχώρησαν οἱ Ἕλληνες ἀυποκράτορες τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ποὺ τὰ διατηροῦν ἀκόμη, θεωροῦν τοὺς ἐαυτοὺς των εὐγενεῖς τῆς Αὐτοκρατορίας. Τὴν ἐποχὴ τοῦ παραπάνω ἐκλαμπροτάτου Κόρνερ ἦταν ἐκτὸς οἰκογένειας, ἄνθρωποι ἀγέρωχοι καὶ κακοί. Ἐξορήσθησαν εἰς τὴν Κύπρο καὶ τὰ ὑπάρχοντα τους ἐδημεύθησαν. Μὰ ὕστερα ἀπὸ λίγα χρόνια γύρισαν στὴν Κρήτη καὶ τώρα

ἔχουν ἀύξηθεῖ σέ ἀσύγκριτα μεγαλῦτερο ἀριθμό. Γύρισαν καί κατοίκησαν στόν ἴδιο τόπο καί ζοῦν περισσότερον ἀπό ἄλλοτε ἀνυπότακτοι. Ἐκεῖνοι ἔπειτα τῆς γενιᾶς Θούμῃ, ἀπό τό χωρίο Κεραμεῖα, ἰσχυρίζονται καί αὐτοί πῶς εἶναι εὐγενεῖς τῆς Αὐτοκρατορίας. Ποιοί ἀπ' αὐτούς καταδικιάσθησαν σέ θάνατο γιά παρόμοιες στάσεις, ἀπό τόν παραπάνω ἐκλαμπρότατο. Οἱ ὑπόλοιποι ὅλοι σχεδόν, ἐξορίσθησαν στήν περιφέρειαν τοῦ Χάντανα καί τῆς Σητείας καί τό χωρίο τους καταστάφημε, γιάτι βρισκόνταν σέ ὀχυράτατο, ποῦ ἦταν δένα μόνον μίλια μακριά ἀπό τά Χανιά. Στήν ἴδια θέσῃ ἀπαγορεύτηκε ρητά νά ἀνοικοδομήσουν πιά σπίτια. Παρ' ὅλα αὐτά μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου, ξαναγύρισαν καί ξανάντησαν τό χωρίο πιά μεγάλο καί τώρα εἶναι τετραπλάσιον ἄνθρωποι ἄνδρεῖς βέβαια μέ πολύ ἀνυπότακτοι καί ἐπιρρεπεῖς στίς κακές πράξεις, ποῦ ζοῦν μόνον ἀπό τίς ἀρπαγές.

Εἶναι ἰσόμῃ οἱ Καντανοῖοι ἀπό τό χωρίο Χρυστοῦέρανα. Ἐνας ἀπ' αὐτούς, ἐκεῖνο τόν καιρό διόρισε συμβούλους, ἀπό τήν ἴδια τήν γενιά του. Σήμερα ὅμως δέν ἀριθμεῖ πολλά μέλη, ὅπως οἱ ἄλλες γωνιές. Εἶναι ἰσόμῃ οἱ Μουσούροι καί οἱ Σγουράφοι, ἄνθρωποι μέ κακὰ φυσικά ποῦ κατοικοῦν τόν Ὀμαλδ, στό Ὀρθοῦνι καί σέ ἄλλα τριγύρω χωριά, παρ' ὅλο ποῦ ἀπαγορεύτηκε ρητά νά κατοικοῦν στά ὀχυράτατα βουνά, ὅπου ἡ ἀνάβαση εἶναι δυσκολοτάτη. Μά οἱ χειρότεροι ἀπ' ὅλους αὐτούς εἶναι σήμερα οἱ Πάτεροι, ποῦ εἶναι περισσότεροι καί ἀσύγκριτα πιά δυνατοί ἀπό τοὺς ἄλλους, χάρις τόσον στό τόπο ποῦ κατοικοῦν ὅσο καί στή φύση τους. Ὅλοι ἔχουν ἐπιδοθεῖ σέ κακές πράξεις καί ἂν δέν ἀντιστάθμιζε τήν δύναμιν τους ἡ δύναμη τῶν Παπαδοπούλων, τῆς περιφέρειας τῶν Χανίων καί Ρεθύμνου ἀσφαλῶς δέν θά μπορούσε νά τοὺς ὑποφέρει κανένας. Παρ' ὅλα αὐτά καί ἀνάμεσα στοὺς ἰδίους τοὺς Πάτερους ὑπάρχουν συνεχεῖς καί θανάσιμες ἐχθρές, ἂν καί εἶναι ὅλοι Σκοροδίλιδες. Μερικοί ἀπ' αὐτούς ὀνομάζονται Πάτεροι Μαῦροι, ἄλλοι Πατρίνιοι καί ἄλλοι Πεζαλδοῖοι καί Μουκικίελοι. Μά ἂν καί εἶναι οἱ περισσότεροι τῆς ἴδιας ποιότητος, δέν ὑπάρχει ἄλλη γενιά ποῦ νά ὑποτάσσεται τόσο εὐκολά ὅσο αὐτήν, γιάτι οἱ ἀρχηγοί τους θέλουν νά ἀτίμωρονται οἱ ἀδελφοί

[illegible]

24

240
Mr & M^{me} Contojannaky

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΣΤ. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ

9β ΟΔΟΥ ΒΑΛΛΩΡΙΤΗ

ΑΘΗΝΑΙ

Τηλ. 615.068

ΑΝΤΙΦ. 1001

17 Μαρτίου 1961

Φίλε κ. Αναγνωστάκη,

Σας είμαι ευγνώμων για την αποστολή του τεύχους της "Κρητικής Πρωτοχρονιάς" για το 1961 και μ'έξαιρετικό ενδιαφέρον διάβασα την ιστορική σας μελέτη για τους Αγώνες των Κρητών έξω από την Κρήτη, όπου αναφέρετε και την μητρική μου οικογένεια Κοντογιαννάκη από τα Σφακιά. Αναφέρετε ωρισμένες λεπτομέρειες που αγνοούσα, και μάλιστα την προέλευση ειδικώτερα από την Ανώπολη, όπου υπήρχαν και κτήματα των Κοντών ή Κοντογιαννάκηδων. Δεν θυμούμαι από πού είχα την πληροφορία, πως κατάγονταν από την Αράδενα (την αρχαία Αραδῆνα) που, κατά τον Στέφανον τον Βυζάντιον, συμπίπτει με την Ανώπολη. Αντίθετα, όπως αναφέρει το Εγκυκλοπαιδικό Λεξικό του Ελευθερουδάκη, σ'έπιγραφή της συνθήκης 30 κρητικών πόλεων με τον βασιλέα Εδμένη στα 183 π.χ. "αναγράφονται χωριστά Ανωπολίται και Αραδῆνιοι και συνεπώς βλέπομεν ὅτι ἦσαν δύο πόλεις", που χωρίζονταν από βαθειά φάραγγα, όπου στο βάθος ρέει ποτάμι, ὁ Φάραγγας. Ἡ λέξη Αραδῆν ἦτον, φαίνεται, φοινικικῆς προελεύσεως.

Πάντως ὁ πάππος μου Ἰωάννης Γεωργίου Κοντογιαννάκης, γεννημένος στή Σμόρνη (1818-1888) ἦτον ἐ ξ ἁ ὁ ε λ φ ο ς τοῦ στρατηγοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως Δημητρίου Καλλέργη, ἀγνοῶ ὅμως πῶς. Εἶχε καταφύγει παιδί ἀκόμη μέ τόν ἀδελφὸ του

Κόριον Ἰωσήφ Ἐμμ. Αναγνωστάκη

6 ὁδοῦ Κυβέλης

Ἑ ν τ α ὺ θ α

από τή Σμόρνη (όπου είχε προσφύγει ή οίκογένεια μετά τήν "περίσταση" τοῦ Δασκαλογιάννη στή 1770) στή Νότια Ρωσίαν, όπου τοῦς προστάτεψε καί τοῦς ἐμόρφωσε ὁ Κρητικῆς (Σφακιανῆς;) ἐπίσης προελεύσεως Δημήτριος Βερναρδάκης, γεννημένος στό Ταϊγάνι (1800-1870). Ἀφοῦ ἐμπορευόμενος ἐργάσθηκε σκληρά ἐπὶ χρόνια ὁ πάππος μου, ἵδρυσε τέλος στήν Πετρούπολη τήν πρώτη στή Ρωσίαν ἰδιωτική Τράπεζα καί διορίσθηκε ἐπίτιμος Γενικός Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος. Χορήγησε πολλά χρήματα γιά τήν ἵδρυση τοῦ Βρεφοκομείου τοῦ Δήμου Ἀθηναίων (όπου καί ὑπάρχει προσωπογραφία του) καί ἐπίσης στήν Ἀρχαιολογικήν Ἑταιρεία, στήν Ἑταιρεία τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ, στό Ὡδεῖον Ἀθηνῶν κλπ.

Ἡ κόρη του καί μητέρα μου Ἑλισάβετ (1851-1931) γεννήθηκε στήν Πετρούπολη, όπου καί τελέσθηκε ὁ γάμος της μέ τόν πατέρα μου στή 1872. Ἡ μητέρα της Ναταλία Θεοδοσίου Κουπτσίνακη (1827-1891) ἦτον Ρωσίδα καί καταγόταν ἀπό τή Μόσχα.

Ἄν τυχόν γνωρίζετε ἱστορικές πηγές, ἀπό όπου ἀρυσθῆκατε τά τῆς καταγωγῆς τῆς οἰκογένειας Κοντοῦ ἤ Κοντογιαννάκη, πολύ θά σᾶς παρακαλοῦσα νά μοῦ τῆς ὑποδείχνατε, γιατί θά ἤθελα νά συμπληρώσω τά κενά, που ὑπάρχουν σές σημειώσεις μου γι' αὐτήν. Ἄραγε ἡ ἱστορία τῶν Σφακιῶν τοῦ Παπαδοπετράκη (1888) περιέχει σχετικά στοιχεῖα;

Πολύ λυποῦμαι ὅτι δέν μπόρεσα ποτέ νά ἐπισκεφθῶ τά Σφακιά καί εἰδικώτερα τήν Ἀνώπολη καί τήν Ἀράδενα πάνω στά ὁροπέδια των. Θά προσπαθῆσω ὅμως, παρά τήν ἡλικία μου, νά τό πράξω.

Μέ θερμότατες εὐχαριστίες
καί φιλικούς χαιρετισμούς



Υ.Γ. Νομίζω πως στό ἀτμόπλοιο "Ἑσπερία" πρωτογνωρισθῆκαμε ὅχι τό Νοέμβριο τοῦ 1917, ἀλλά κατά τά τέλη Ἰανουαρίου τοῦ 1918, ὁπότε μᾶς ἐκτόπισαν στήν Κρήτη, ἐμένα μαζί μέ τοῦς ὀλιγώτερους στό Ἡράκλειο, ἐνῶ τοῦς περισσότερους στή Χανιά.

Ἀπόσπασμα τοῦ ἄρθρου "Ἀγῶνες τῶν Κρητῶν ἔξω ἀπὸ τὴν Κρήτην"
τοῦ Σήφη Ἀναγνωστᾶκη, σελ.173

Καί ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ θά μᾶς ἐπιτραπῇ, ἐπειδὴ ἀγῶνας τῶν Κρητῶν ἱστοροῦμεν, τοὺς ἐκτός τῆς Κρήτης, νὰ ἀναφέρωμεν ὅτι καί ὁ Ἰων Δραγοῦμης εἶχεν ἐκ μητρὸς πατρίδα τὴν Κρήτην καί ἡ Μεγαλόνησος δικαιούται νὰ διεκδικήσῃ μετὰ τῆς Μακεδονίας τὴν τιμὴν, ἐκ τῶν ἀγῶνων του.

Ὁ ἔνθερμος πατριώτης, ὁ ἄξιος υἱὸς τοῦ μεγαλοπράγμωνος πρωθυπουργοῦ καί πρώτου Γενικοῦ Διοικητοῦ τῆς ἐλευθέρας Κρήτης, ἀειμνήστου Στεφάνου Δραγοῦμη, μητέρα εἶχε τὴν Ἑλισάβετ Ἰωάννου Κοντοῦ ἢ Κοντογιαννᾶκη ἐκ Σφακίων τῆς Κρήτης. Ἡ οἰκογένεια Κοντοῦ ἢ Κοντογιαννᾶκη εἶχεν ἀναχωρήσει ἐκ Σφακίων κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ Δασκαλογιάννη (1770) καί τὸ 1805 ὁ Κοντογιαννᾶκης ἐπανῆλθεν ἐκ Σμύρνης εἰς τὰ Σφακιά καί ἐπώλησε τὴν ἐν Ἀνωπόλει ἀκίνητον περιουσίαν του εἰς συγγενεῖς του, τοὺς Πατέρους, Βλάχους καί Ζαμπετιανοὺς. Ἐν Ἀνωπόλει ἀκοῦνται καί τὴν σήμερον δύο κτήματα "Κοντογιαννᾶκη" ἓνα "σῶχωρο τοῦ Κοντογιαννᾶκη" καί ἄλλο "σκᾶλα, τοῦ Κοντογιαννᾶκη". Τοῦ Κοντογιαννᾶκη τούτου ἐγγονήν, τὴν Ἑλισάβετ Κοντογιαννᾶκη, εἶχε λάβει σύζυγον ὁ ἀειμνήστος Στέφανος Δραγοῦμης, ὥστε ὁ πατὴρ Μακεδὼν καί ἡ μήτηρ Κρήσσα.

Ἡ οἰκογένεια τῶν Κοντῶν εἶναι κλάδος τῆς ἐκλάμπρου οἰκογενείας τῶν Σκορδίλη, τῆς σημαντικωτέρας ἐκ τῶν Δώδεκα Ἀρχοντοπουλῶν τοῦ Βυζαντίου (Στ. Ξανθοῦδίδης: Ἐπετηρίς Ἑταιρείας Κρητικῶν Σπουδῶν, τ.Β' — Πάτεροι, Κοντοί, Πάτεροι τῆς Χίου, Νομικοί, Καφοκαλόβαι, Φαρρομήλιγχοι, Καντανολέων, Βλάχοι, Δασκαλογιάννηδες).

Τούτων οἱ ἀπόγονοι ὑπὸ διάφορα παρεπώνυμα ἔδρασαν ὡς ἀρχηγοὶ κατὰ τὰς ἐναντίον τῶν Ἑνετῶν καί Τούρκων ἐπαναστάσεις, καί κατὰ τοὺς ἐκτός τῆς Κρήτης Ἐθνικοὺς Ἀγῶνας, Μακεδονίας, Σάμου, Καστελλορίζου, Β. Ἡλείρου κλπ.

Αντιβαν γ' αλφβετα

ΕΓΓΡΑΦΑ προχθές, ότι το πρώτον αυτοκίνητον έγκυκλοφόρησεν εις τας 'Αθήνας το 1897. Προάγματι, τότε είχε φέρει ένα δ' 'Επαμεινώνδας Χαρίλαος, το όποιον μάλιστα έχρησιμοποίηθη κατά τόν άτυχήν πόλεμον του έτους εκείνου. 'Αλλά δέν ήτο το πρώτον. Δύο έτη ένωρίτερον, δηλαδή το 1895, είχε φέρει ένα αυτοκίνητον καί μίαν τρικυκλον μοτοσυκλέτταν ο Νικόλαος Κοντογιαννάκης, εξ υιού του κ. Φιλίππου Δραγούμη. Πού να ήβαιρεν ότι μετά τού χρόνου τα πρώτα εκείνα τροχοφόρα θα είχαν γίνει πληγή του κόσμου!

ο Ν.κ. Ιω. Κοτοριανός
άπέθανε σ' 1896.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ "ΑΘΗΝΑΙΟΝ"
(Κάρρα και αυτοκίνητα)
'Αγαπητέ 'Αθηναίε,
Το πρώτο αυτοκίνητο το έφερε ο Κ. Χρηστομάνος και ένοίκιασε για γκαράζ μέρος του άλλοτε σταύλου του συνταγματάρχου Γρυγγέα (δδ. Χαριλάου Τρικούπη αρ. 14 (που τότε έλέγετο οδός Πινκατών). Το δεύτερον αυτοκίνητον το έφερε ο 'Αρνιώτης και έκινεϊτο πολυλάκις τη βοήθειά των υποδηματοκαθαριστών. Το τρίτον αυτοκίνητον έφερε ο 'Αλέκος Παυλίδης, ιδιοκτήτης και διευθυντής της γνωστής διουμηχανίας σκοκλάτας, το όποιον και αυτό είχε ανάρτηνη της βοήθειας των υποδηματοκαθαριστών.
Το ηλεκτροκίνητον αυτοκίνητον ανήκεν εις τόν Κ. Νικολαΐδη, διευθυντήν της παλαιάς 'Ηλεκτρικής 'Εταιρίας. 'Η-

ΤΡΙΤΗ, 15 Σεπτεμβρίου 1964

ΓΡΑΜΜΑΤΑ
Κολαζ' Ιω. Φανιλάου Κοτοριανού
ΠΡΟΣ ΤΟΝ "ΑΘΗΝΑΙΟΝ"

(Ο Λεωνίδας 'Αρνιώτης)

'Αγαπητέ κ. 'Αθηναίε,
'Αν και δέν πιστεύω ότι έχει μεγάλην σημασίαν το ποιος έφερε διά πρώτην φοράν αυτοκίνητον εις τας 'Αθήνας, (μιά έρευνα εις τας έφημερίδας της εποχής εκείνης θα έλυσεν την άπορίαν) σημειώω ότι, κατά τας ίδικάς μου παιδικάς αναμνήσεις, ούτος πρέπει να είναι ο Λεωνίδας 'Αρνιώτης, ο όποιος (γύρω νομίζω εις τα 1902 παρουσίασε διά τόν πρώτον σπουδαίον διασπον ποιικιλίαν, με μαλλέτια, μικρά γυμνασμένα ζώα κ.λ.π., αφού προηγουμένως είχαν εντυπωσιάσει τούς 'Αθηναίους με πρωτοφανή διά την τότε έποχην διαφήμισιν της άφίσεως του εις 'Αθήνας, τιτλοφορών τον έαυτον τον (γαλλιστί): 'Αλεωνίδας ο Βασιλείδης της υπομονής.
'Αργότερα ο ίδιος (1910 ή 1911) έσώκωσε τούς 'Αθηναίους με την ανανγελίαν ότι επρόκειτο να πετάξω με αεροπλάνον, πράγμα που δέν κατόρθωσε να κάμω.

Κατά την προσπάθειάν του, όμως, παρ' όλίγον να έφόνευσεν άείμνηστον Βασίλειο Γεώργιον τόν Α' και τούς έπιμήμους που είχαν συγκεντρωθή εις το Τατόι διά να παρακολούθουν τόν πρωτοφανές διά τας 'Αθήνας θέαμα.

'Η πρώτη άφίξη του 'Αρνιώτη, με το αυτοκίνητον και τόν θιάσον του ύπηρξε βριαμθεντική. 'Ολοι σχεδόν οι 'Αθηναίοι, τών όποιων την περιέργειαν είχαν εξάψει ή μεγάλη διά την τότε έποχην διαφήμισις, είχαν συγκεντρωθή εις την οδόν Σαυδίου, απ' όπου θα περνούσε ή πομπή, ή όποια ξεκινούσε από τόν σταθμόν του ΣΑΠ που ήτο τότε στην άρχή της οδού 'Αθηνάς. Ο Λεωνίδας είχε νοικιάσει τα καλύτερα άνοικτα άμάξια (Βικτωρίες) ζεμένα με τα άραιότερα άλογα, εις τα όποια είχε φορτώσει όλον του τόν θιάσον με τα πλέον φανταχτερά τούσ ρούχα της δουλειάς. 'Επί κεφαλής ήσαν ή 'Ορχήστρα και εις το μέσον της πομπής ήσαν ο ίδιος επιβαίνων τού αυτοκινήτου του το όποιον έκινεϊτο θροάβειν έκτεμπον καπνούς και παράγον δαιμονιώδεις θροούους.

Ο 'Αρνιώτης, λεβεντιάθρως, πρώην λοχίας του Ιππικού, ο όποιος είχαν άνοιξει, εις την γωνίαν των οδών 'Ακαδημίας, Πινδαρίου και 'Αγ. Σούσου, Ιμπευτικήν Σχολήν, όπου έσύχναζαν νέοι και νέες, είχαν άργότερα νυμφευθή εις το έξωτερικόν την χήραν του διευδυντού του θιάσου ποιικιλίαν τα γυμνασμένα ζώα του όποιου ο Λεωνίδας είχε πάρει ως προίκα.

Ο 'Αρνιώτης είδε ημέρες δόξης και πλούτου. Είχε κτίσει το θέατρον "Ολύμπια" (όπου τώρα είναι ή 'Εθνική Λυρική Σκηνή), εις το όποιον μάλιστα είχε παίξει — για μία μοναδική θραδικά — ένα έργον του "ΟΙ μετανάστες", εις το όποιον, φυσικά, έλαμβανε μέρος ολόκληρος ο θιάσος του, άνθρωποι και ζώα, που έγινε άφορμή θυμής των 'Αθηναίων και γενναίου, μαζιλάροπα-λέμου.

'Ενα από τα χαριτωμένα νούμερα τών ζώων του, που ένθυμούμαι, ήταν ένα άραιότατο γατάκι που ανέβαινε μία σκαλίνη σκάλα, έμπαινε σ' ένα καλάσκι με όμπρελλά που έκρεμαστο από την όροφην του θεάτρου, τραβούσε με το στόμα του μία κορδέλλα και έπεφτε άπαλά επάνω εις την σκαλίνη. 'Αρφαλάς ήταν ο πρώτος 'Αλεξίπτωπότης που είδαν οι 'Αθηναίοι.

Χαρτοπαίκτης όμως φοβερός ο Λεωνίδας έχασε τα πάντα και έπειτα από τις ημέρες τις δόξης του έξηφανισθη. Μετά πολλά χρόνια, είχα διαβάσει σε άγγλική έφημερίδα, είχε καταδικασθή εις τόν Λονδίον, έπειτα από καταγγελίαν της 'Εταιρίας Προστασίας Ζώων, δια σκληρότητα προς αυτά. Αύτη ήται, νομίζω, ή τελευταία φορά, πρό του θανάτου του, που έγινε δι' αυτόν λόγος.

Μετά πολλής τιμής
Δ. Α. ΚΑΜΠΑΝΗΣ
Πεντέλη, 10-9-64

ΠΡΟΣ ΤΟΝ "ΑΘΗΝΑΙΟΝ"

(Κάρρα και αυτοκίνητα)

'Αγαπητέ κ. 'Αθηναίε,
Γράφεις ότι το πρώτο κάρρο που έκυκλοφόρησεν εις την χώραν μας μετά την επανάστασιν, το έφερε κάποιος άνώ-νυμος 'Αγγλος. 'Επιτρέψατέ μου, από δσα γνωρίζω, να σας αναφέρω ότι ο 'Αγγλος αυτός δέν ήτο άνώνυμος άλλ' ήτο ο περιβόητος 'Ελνίγος που το έφε-ρε διά να μεταφέρει εις τόν Πειραιά τα άγάματα που μιάς άφήρεσεν από την 'Ακρόπολιν. Διά το δεύτερον συμ-φωναύ ότι ανήκεν εις τόν Μάλκολμ, ναύ-αρχον του άγγλικού στόλου, που έκτι-σε την τότε έπαυλιν εις την όποιαν έ-στεγάσθη κατόπιν το "Ασυλον τών 'Ανι-άτων, το δέ τρίτον, το έφερε ή Δούκισσα της Πλακεντίας, προκειμένου να κτίση το άνάκτορόν της εκεί όπου και το έ-κτισε.

Το πρώτον αυτοκίνητον δέν φαίνεται ότι το έφερε ο Χαρίλαος 'Αρνιώτης, άλλ' ο Ιάστρος Κοντογιαννάκης που εκά-θητο εις την οδόν Κριεώτου και άνε-δοκατέβαινε τόν δρόμον αυτόν και με τα πολλά νερά που έτρεχαν από το ύπο-τυπώδες ψυγείον του κατέβρεχε τόν δρό-μον, αλ δέν νοικοκυρά της εποχής εκεί-νης εκάθητο εις τα παράθυρα και μό-λις έβλεπαν το ύποτυπώδες αυτό αυτο-κίνητον, έλεγαν ή μία στην άλλη: "Το Κοντογιαννάκι περιέραι, τα λαγύνια σας έτοιμάστε!" Κατόπιν, έρχεται ο Χρη-στομάνος, το αυτοκίνητον του όπολου κάποτε, στην λεωφόρον 'Αλεξάνδρας, έξωθι του σημερινού Παναθηναϊκού που είχε τότε φυτευμένες λεύκες, έπαθε κά-ποια θλάση και εύρύριε σάν σούβρα, και ο Χρηστομάνος έπαθε ναυτίαν και οι λεύκες του έφαινον σάν ξάρτια! Κατόπιν έρχεται ο Χαρίλαος 'Αρνιώτης και πολλοί άλλοι.

Τέλος, το πρώτον καρροδρομικόν ά-τύχημα έγινε μετά την μεταφοράν της πρώτευσης από τόν Ναύπλιο με θύ-μα τόν τότε διευθυντή της Βιολοθήκης Σχινάν. Το δέ πρώτον αυτοκίνητοκόν άτύχημα έγινε με τόν άείμνηστον Βασι-λέα Κωνσταντίνον τραυματίασαν με το αυτοκίνητόν του κάποιον 'Αμαρουσιώτην τόν όποιον άμέσως μετέφερε εις το Τα-τόι και οι Ιατροί τόν άνακτόραν τόν ένοσήλευσαν επί ένα μήνα περίπου.

'Επί τη εύκαιρία άς μου έπιτραπή να αναφέρω ότι ο πρώτος που έσκέφθη να χρησιμοποίηση μηχανικήν έβλεν εις τα όχηματα ήτο ο 'Αγγλος, μοναχός Μπέκον κατά τόν 13ον αιώνα. Τόν 18ον αιώνα αναφαίνεται ο Γερμανός μηχανι-κός Γιάν Χάουτε. Παράλληλα με τόν Γερμανόν κινούνται ένας 'Αγγλος και ένας Γάλλος. Ο Ιάστρος της εποχής έ-κείνης Γκυ Πατέλ είχε ειπή ότι εάν πραγματοποιήθη ποτέ αυτό το σχέδιον — δηλαδή της αυτοκινήσεως — σφοδρώς θαχούμε μεγάλην οικονομία σε άλογα και χόρτο!». Στις άρχές του 19ου αιώνα στην Γαλλία ο Πιέρ Ραβέλ έπηρε διπλωμα έδρεαστεχνίας για ένα κάποιο κινητήρα πετρελαίου, άλλ' ή τότε γρα-φειοκρατία, όχι πάντως χειρότερη από την σημερινή, έθαψε και την εύρεσιτε-χνίαν και το μηχανήμα, ενώ ο Ραβέλ μάταια εύρύριε από γραφείο σε γρα-φείο ψάχνοντας για την εύρεσιτεχνία και το μηχανήμα του.

Μετά πολλών εύχασιστιών
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Δ. ΞΕΝΟΣ
Καθηγητής δδρηγέσεως (Φειδίου 10)

ΟΤΑΝ ο φιλοπόδοος άείμνηστος Κοντογιαννάκης έφερε την πρώ-την μοτοσυκλέτταν εις τας 'Αθήνας, τα τέλη του παρελθόντος αιώνος, οι 'Αθηναίοι διεσκέδαζαν με τούς τρομα-κτικούς κρότους της, οι όποιοι ήσαν ά-συγκρίτως δυνατώτεροι από τούς τών σημερινών άπογόνων της. Οι γερον-τότεροι 'Αθηναίοι που την ένθυμού-νται δέν έφραντάζοντο άσφαλώς ότι έ-κεινο το όργανον διασκεδάσεως θα έξελισσετο εις όργανον μαρτυρίου. Τουναντίον έσταματούσαν διά να την θαυμάσουν όταν ο ιδιοκτήτης της έ-ξείκινυσεν από το σπίτι του, εις την διασταύρωσιν τών οδών 'Ακαδημίας και Δημοκρίτου (αυτό που ήγόρασεν άργότερα ο πρίγκιψ Γεώργιος). Καί οι γαβριάδες τών αθηναϊκών συνο-κίων, όταν ο Χρηστομάνος έφερε το πρώτον αυτοκίνητον, έχαλοδσαν τόν κόσμον όμα ο δόηγός τον τούς έφω-ναζε διά να το σπρωξουν να πάρη έμπρός. 'Αλλά οι σημερινοί άπόγονοι των έχουν οι ίδιοι αυτοκίνητον Ι.Χ. και χαλούν επίσης τόν κόσμον, άλλά με τόν τρόπον τους. Πατάνε γκάζι κι' όποιον πάρει ο Χάρος!

Ο 'Αθηναίος

Κύριε 'Αθηναίε,
Εις τας σημειώσεις σας της παρελ-θούσης Τετάρτης έγράφατε ότι ο πρώ-τος που έφερε στην 'Ελλάδα κάρρον ή-το κάποιος άγνωστος 'Αγγλος, αλλά ο έπιστολογράφος σας κ. Ξένος λέγει ότι ο 'Αγγλος αυτός δέν ήτο άγνωστος και άνέφερε καί το όνομά του, εν συνεχεία δέ αναφερόμενος εις το ποιος ήτο ο πρώτος όστις έφερον αυτοκίνητον εις την 'Αθήνα γράφει το όνομα αυτού, το ό-ποιον δέν ένθυμούμαι αύτην την στι-γμήν. 'Επί του ζήτηματος αυτού έχω να προσθέσω ότι ο πρώτος όστις έφερε και έχρησιμοποίησε αυτοκίνητον ήτο ο διευ-θυντής της 'Ηλεκτρικής 'Εταιρίας Νικο-λαΐδης, όστις εκάθητο εις το Κολωνα-κί εις την οδόν Νεοφύτου Βάμβα ή Νεο-φύτου Δούκα. Το αυτοκίνητον αυτό ήτο δενζικίνητον, άλλ' έκινεϊτο με ήλε-κτρικής συστοίχιας, τα έκαστικά του ή-σαν συμπαιγν, το δέ όλον σήμα του ή-το περίπου σάν τις άμαξες με τα άλο-γα, όχι θεσβίως ακριβώς, ο δέ οδηγός ήτο άκάλυπτος, όπως και οι άμαξάδες. Το είχα ιδή πολλές φορές διότι την έ-ποχην εκείνην, δηλαδή κατά το έτος 1906, ήμουν μαθητής της επί της οδού Νεοφύτου Βάμβα 'Εμπορικής Σχολής και το έβλεπα τακτικά. Όταν κατόπιν ήλθαν τα δενζικίνητα αυτοκίνητα, ο πρώτος που έλαβεν άδειαν οδηγού και το δίπλωμά του έφερε τόν αριθμόν ένα, ήτο ο Μπαχάουερ, ο όποιος διετήρει με-ταγενεστέρως συνεργειον αυτοκινήτων έ-πί της οδού 'Ιπποκράτους, άν ένθυμού-μαι καλώς. Ο έπιστολογράφος σας κ. Ξένος δύναται, αφού μάλιστα ασχολή-ται με το αυτοκίνητον, να πληροφορηθή και να διαπιστώση την ακρίβειαν τών ό-σων γράφω σχετικώς.

Μετά τιμής
ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΟΥΓΙΟΥΦΑΣ
'Αθήναι, 5.9.1964

ΟΤΑΝ ο φιλοπόδοος άείμνηστος Κοντογιαννάκης έφερε την πρώ-την μοτοσυκλέτταν εις τας 'Αθήνας, τα τέλη του παρελθόντος αιώνος, οι 'Αθηναίοι διεσκέδαζαν με τούς τρομα-κτικούς κρότους της, οι όποιοι ήσαν ά-συγκρίτως δυνατώτεροι από τούς τών σημερινών άπογόνων της. Οι γερον-τότεροι 'Αθηναίοι που την ένθυμού-νται δέν έφραντάζοντο άσφαλώς ότι έ-κεινο το όργανον διασκεδάσεως θα έξελισσετο εις όργανον μαρτυρίου. Τουναντίον έσταματούσαν διά να την θαυμάσουν όταν ο ιδιοκτήτης της έ-ξείκινυσεν από το σπίτι του, εις την διασταύρωσιν τών οδών 'Ακαδημίας και Δημοκρίτου (αυτό που ήγόρασεν άργότερα ο πρίγκιψ Γεώργιος). Καί οι γαβριάδες τών αθηναϊκών συνο-κίων, όταν ο Χρηστομάνος έφερε το πρώτον αυτοκίνητον, έχαλοδσαν τόν κόσμον όμα ο δόηγός τον τούς έφω-ναζε διά να το σπρωξουν να πάρη έμπρός. 'Αλλά οι σημερινοί άπόγονοι των έχουν οι ίδιοι αυτοκίνητον Ι.Χ. και χαλούν επίσης τόν κόσμον, άλλά με τόν τρόπον τους. Πατάνε γκάζι κι' όποιον πάρει ο Χάρος!

Ο 'Αθηναίος